UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA XORIJIY TAJRIBALARNI O'RGANISHNING AHAMIYATI

Eshboyeva Nodira Mirzavaliyevna - Sardoba tumanidagi 8-davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori
Abdumo'minova Farida Bahodir qizi - Sardoba tumanidagi 8-davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi

Annonatsiya: Maqolada Yaponiya maktabgacha ta'lim tizimining boshqa mamlakatlar bog'chalaridan farqli tomonlariga e'tibor qaratilgan. Bu mamlakat ta'lim tizimida o'qituvchi va tarbiyachilarning katta qismini erkaklar tashkil qilishiga urg'u berilgan. Bu yurt ta'lim-tarbiyasida o'z-o'ziga xizmat qilish muhim ahamiyatga egaligi ham ifodalangan.

Kalit so'zlar: Yapon oilasi, yochien, tarbiyachilar, xususiy kompaniyalar, amae, intizom va muvofiqlik, jismoniy mashqlar, ochiq havodagi mashg'ulotlar.

Iqtisodiy qudrati jihatidan Yaponiya jahonda Amerika Qo'shma Shtatlaridan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Jahonning ko'zga ko'ringan ruhshunoslari va iqtisodchilari Yaponiya rivojlanishidagi bu ulkan parvozni mamlakatda ta'lim tizimlari taraqqiyotiga berilgan yuqori darajadagi e'tibor samarasi, deya qayd etadilar. Bu bejiz emas. Kun chiqish mamlakati, deb yuritiladigan bu o'lkada ta'lim tizimlarini bosqichma-bosqich takomillashtirib borilishiga hukumat, xususiy kompaniyalar, jamoat tashkilotlari, ota-onalar qanchalik omilkorlik bilan yondashayotganliklarini hisobga olsak, jahon ilmiy tadqiqotchilarining yuqoridagi xulosalari asosli ekanligining guvohi bo'lamiz. Tabiiyki, Yaponiya ta'lim tizimlarining yuksak parvozi o'z-o'zidan bo'lgani yo'q. Uning ham o'ziga xos inqirozi va muammolari bo'lgan. Bularni to'liqroq tasavvur qilish uchun mamlakat pedagogik tamoyillari va taraqqiyotining tarixiy bosqichlariga nazar tashlash maqsadga muvofiq.

Hozirgi zamon yapon ta'lim tizimlarining tarkibi quyidagicha:

-bolalar bog'chalari;

-boshlang'ich maktab;

-kichik o'rta maktab;

-yuqori o'rga maktab;

-oliy ta'lim tizimlariga kiruvchi o'quv yurtlari.

Dunyoning kunchiqar mamlakatida ham maktabgacha ta'lim tizmi o'zga xos. Mamlakatda shakllangan odatlardan biri ta'lim tizimida erkak o'qituvchilarning ko'pligi va ayol pedagoglarining kam uchrash holati hisoblanadi. MTMlarda mudiralik lavozimlaarida ham ko'pincha erkak pedagoglarni uchratish mumkin. Ammo keyingi

vaqtlarda hukumat ayollarni tarbiyachlik kasbiga ko‘proq jalb etmoqda. Yaponiyada MT ixtiyoriy bo‘lib, ota-onalar o‘z xohishlariga ko‘ra odatda 4 yoshdan bolalarni MTM ga beradilar. Ota-onaning bandligini hisobga olib bolani 3 yoshdan ham qabul qilish mumkin. Bundan tashqari 3 yoshga to‘lmagan bolalar uchun yaslilar mavjud bo‘lib, lekin bu guruhlarga berish ota-onalarga tavsiya etilmaydi. Chunki bolani 3 yoshgacha tarbiyalash imkonining yo‘qligi asoslar bilan bayon qilinishi lozim. Deyarli hamma MTM xususiy. Ularning orasida eng asosiy o‘rinni elita bog‘chalari egallaydi. Agar bola bunday MTM da tarbiyalansa uning kelajagi yetarlicha kafolatlangan deyishimiz mumkin. Chunki bu bog‘chadan keyin bola maktabgda undan keyin esa hech qanday imtihonsiz universitetga qabul qilinadi.

Yaponiyaning "yochien" deb nomlanuvchi maktabgacha ta'lim tizimi mamlakat ta'lim tizimining muhim qismidir. Bu bolalarning ijtimoiy, hissiy va akademik rivojlanishi uchun asos bo‘lib xizmat qiladi, ularni ta'limning keyingi bosqichlarida va undan keyingi bosqichlarda muvaffaqiyatga tayyorlaydi.

Yochien tizimi uch yoshdan olti yoshgacha bo‘lgan bolalar uchun mavjud va majburiy emas, lekin yapon bolalarining katta qismi qatnashadi. Maktabgacha ta'lim muassasalari odatda mahalliy hokimiyat yoki xususiy tashkilotlar tomonidan boshqariladi va aholi turar joylarida joylashgan.

Yochien tizimining asosiy maqsadlaridan biri bolalarning mustaqilligi va o‘zini o‘zi qadrlashini tarbiyalashdir. O‘quv dasturida bolalarning ijodkorligi, tasavvuri va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan tadbirlarga alohida e’tibor qaratilgan. Bolalar o‘yin orqali o‘rganadilar va atrof-muhitni o‘rganishga va o‘z fikrlarini erkin ifoda etishga da'vat etiladi.

Shuningdek, maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarning savodxonlik va hisob-kitob kabi kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat beriladi. Yapon bolalari faqat Yaponiyaga xos fonetik alifbo bo‘lgan “hiragana” deb nomlangan tizim yordamida o‘qish va yozishga o‘rgatiladi. Shuningdek, ular hisoblash, qo‘shish va ayirish kabi asosiy matematik ko‘nikmalarni o‘rganadilar.

Yochien tizimining yana bir muhim jihati - bu jismoniy faoliyat va salomatlikka e'tibor berishdir. Maktabgacha yoshdagi bolalar muntazam jismoniy mashqlar va ochiq havoda mashg‘ulotlar bilan shug‘ullanadilar, sog‘lom ovqatlanish odatlari targ‘ib qilinadi.

Yochien tizimi, shuningdek, intizom va hokimiyatni hurmat qilishga kuchli e'tibor qaratganligi bilan mashhur. Bolalar qoidalar va tartiblarga rioya qilishga o‘rgatiladi va o‘qituvchilar yaxshi xulq-atvor muhimligini ta'kidlaydilar.

Maktab kuni odatda soat 8:30 dan 14:30 gacha davom etadi, tushlik uchun tanaffus va tushdan keyin uxlash vaqti. Yil uch davrga bo‘lingan, aprel oyida

boshlanib, martda tugaydi. Maktabgacha ta'lim muassasalari dam olish kunlari, umumxalq bayramlari, yozgi va qishki ta'tillarda yopiladi.

Umuman olganda, Yaponiyaning maktabgacha ta'lim tizimi bolalarni kelajakdagi o'quv va ijtimoiy muvaffaqiyatlariga tayyorlashdagi samaradorligi uchun yuqori baholanadi. Bu bolalarning rivojlanishi uchun mustahkam poydevor yaratadi va ularga hayot davomida yaxshi xizmat qiladigan qimmatli ko'nikma va qadriyatlarni singdiradi.

Yaponiya maktabgacha ta'lim tizimi haqida bir nechta qo'shimcha ma'lumotlar:

Yochien tizimi ikki turga bo'linadi: davlat va xususiy. Davlat maktabgacha ta'lim muassasalari mahalliy hokimiyat tomonidan boshqariladi va odatda xususiy tashkilotlar tomonidan boshqariladigan xususiy maktabgacha ta'lim muassasalariga qaraganda arzonroq va ancha qimmatga tushishi mumkin.

Yaponiyadagi maktabgacha ta'lim muassasalariga qabul qilish juda raqobatbardosh, ko'plab ota-onalar farzandlarini kirish imtihonlariga tayyorlash uchun siqilgan maktablarga yozadilar.

Yaponiya maktabgacha ta'lim muassasalaridagi o'qituvchilar yuqori malakaga ega bo'lib, hukumatdan o'qituvchilik litsenziyasiga ega bo'lishlari shart. Ular dars rejalarini tuzish va amalga oshirish, shuningdek, ularning qaramog'idagi bolalarga hissiy va ijtimoiy yordam ko'rsatish uchun javobgardir.

Ota-onalar Yaponiyada o'z farzandlarining ta'limi bilan jiddiy shug'ullanadilar, ko'pchilik ota-onalar va o'qituvchilar konferentsiyalarida qatnashadi va sinfda ko'ngilli bo'ladi. Ota-onalarning ishtiroki bolaning maktabdagi muvaffaqiyati uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Yapon maktabgacha ta'lim muassasalari muntazam guruhlardagi mashg'ulotlardan tashqari, ko'pincha madaniy tadbirlar va sayohatlarni o'z o'quv dasturlariga kiritadilar. Masalan, bolalar mahalliy ziyoratgohlar va ibodatxonalarni ziyorat qilishlari, an'anaviy yapon festivallarida ishtirok etishlari yoki dunyoning turli madaniyatlari bilan tanishishlari mumkin.

Yochien tizimi Yaponiyada juda hurmatga sazovor bo'lsa-da, u tanqiddan holi emas. Ba'zi ekspertlar intizom va muvofiqlikka e'tibor qaratish haqida xavotirda bo'lishdi va maktabgacha ta'limda individuallik va ijodkorlikka ko'proq e'tibor berish kerakligini ta'kidlab o'tishdi.

Bolalar tarbiyasida onalarning roli va ma'suliyati ayniqsa kattadir. Ular farzandlarining oqil, dono, muloyim, odil va mehnatsevar bo'lib o'sishlari uchun oila sulolasi va davlat oldida o'zlarini ma'sul deb hisoblaydilar. Yaponiyada oilaviy tarbiya xususida ko'plab metodik qo'llanmalar va tavsiyanomalar nashr etiladi, radio va televideniya orqali ko'plab pedagogik maslahatlar berib boriladi.

Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar uchun ota-onalar oyiga o'rtacha 2-3 ta kitob sotib olishadi. Shu yoshdagi bolalar uchun oyiga 40 ta jurnal nashr etiladi, ota-onalarning mutloq ko'pchiligi bu jurnallarga obuna olishadi. Bola maktabga borgunga qadar o'qishni, yozishni, oddiy hisoblash ko'nikmalarini egallashi zarur.

Yaponiya oilalaridagi uy partalari diqqatga sazovordir. U mukammal, yon tomonidan muhofazalangan qurilma bo'lib, parta ustida kitob javoni, yoritqich, soat, qala, qog'oz, mkrokalkulyator va boshqa zaruriy ashyolar, shuningdek, kerak bo'lib qolgan taqdirda ota-onasini chaqiradigan signal tugmalargacha o'rnatilagan.

Yaponiya maktabgacha ta'lim muassasalarida axloq normalari aniq ishlab chiqilib, uni ro'yabga chiqarish uchun darslarning ma'lum bir qismi ajratiladi. Axloqiy jihatdan aybdor bola uchun eng oliy jazo o'qituvchining o'quvchidan ixlosi qaytishi bo'lib, bu ixlosini qaytadan barpo qilish uchun o'quvchi va uning ota-onasi ancha-muncha ishlashi kerak. Yapon o'qituvchisi o'quvchining eng yaqin maslakdoshi, maslahatgo'yi va murabbiysidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Masaru Ibuka. "Uchdan keyin kech". T.: "Akademnashr" 2020.
2. Sh.A.Amonashvili va boshqalar. Pedagogik izlanish. T.: "O'qituvchi"1990.
3. J.G'. Yo'ldoshev, «Xorijiy davlatlar ta'lim tizimi. T.: "O'qituvchi" 1995.
4. J.G'. Yo'ldoshev "Xorijda ta'lim" T.: "O'qituvchi" 1992.